

UZASADNIENIE

Decyzją z 23.11.2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że J. R. nie podlega jako pracownik płatnika składek K. F. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą (...) obowiązkowym ubezpieczeniom pracowniczym w okresie od 12.05.2021 r. zarzucając pozorność umowy o pracę. (decyzja k. 49-51 akt ZUS)

Odwołanie od w/w decyzji złożył płatnik składek, wnosząc o uchylenie zaskarżonej decyzji, ewentualnie o jej zmianę poprzez stwierdzenie, że ubezpieczona podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako pracownik płatnika w okresie objętym decyzją, a także o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, według norm przepisanych, negując pozorności umowy o pracę. (odwołanie k. 3-8)

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, a także o zasądzenie kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych, podtrzymując zajęte w sprawie stanowisko. (odpowiedź na odwołanie k. 18-19)

Na rozprawie z 18.03.2022 r. pełnomocnik wnioskodawcy, w osobie radcy prawnego, podtrzymał odwołanie, zainteresowana przyłączyła się do odwołania, a pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie. (e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:02:55, 00:05:50)

Na ostatnim terminie rozprawy z 13.05.2022 r. strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska i wniosły o zasądzenie kosztów postępowania, przy czym zainteresowana nie stawiała będąc wezwaną pod rygorem pominięcia dowodu z jej zeznań i nie wносиła o odroczenie rozprawy z uwagi na usprawiedliwioną nieobecność, ani też pełnomocnik płatnika nie wniósł o odroczenie rozprawy z uwagi na nieobecność zainteresowanej. (e-prot. z 13.05.2022 r.: 00:01:14, 00:48:43)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Płatnik składek - K. F. i zainteresowana - J. R. są narzeczeństwem, mieszkają razem od roku, mają wspólne dziecko urodzone (...) (okoliczności niesporne, a nadto okoliczność przyznana przez J. R. e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:03:29-00:06:04, zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04)

Zainteresowana - J. R., urodz. (...), legitymuje się wykształceniem średnim ogólnokształcącym, studia przerwała. (okoliczność niesporna, a nadto kwestionariusz osobowy k. 22 akt ZUS)

Płatnik składek - K. F. rozpoczął prowadzenie własnej jednoosobowej pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 12.05.2021 r. pod firmą (...) z siedzibą w Z.. Przedmiotem działalności płatnika składek jest wykonywanie instalacji wodno – kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych.

Siedziba firmy płatnika mieści się przy ul. (...) w Z., w mieszkaniu, w którym w badanym okresie K. F. i J. R. razem mieszkali.

(okoliczności niesporne, a nadto wydruk z (...) 15-16, okoliczność przyznana przez J. R. e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:03:29-00:06:04 zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04)

Firma płatnika składek zajmuje się podwykonawstwem w zakresie montowania wodomierzy, wymianami podzielników w spółdzielniach mieszkaniowych. Przed rozpoczęciem w/w działalności K. F. współpracował z tymi samymi podmiotami na umowy zlecenia. (zeznania świadka M. R. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:34:47)

Od 29.11.2017 r. J. R. nie posiadała żadnego tytułu do ubezpieczeń społecznych. (okoliczność niesporna)

W dniu 12.05.2021 r. została sporządzona umowa o pracę na czas nieokreślony, zgodnie z którą płatnik składek - K. F. zatrudnił w swojej firmie (...) na stanowisku pracownika biurowego w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem 2800 zł brutto miesięcznie, jako datę rozpoczęcia pracy wskazano 12.05.2021 r., a jako miejsce jej wykonywania siedzibę firmy. (umowa o pracę k. 13)

Zainteresowana posiadała orzeczenie lekarza medycyny pracy z 12.05.2021 r. o braku przeciwwskazań do wykonywania w firmie płatnika pracy na stanowisku pracownika biurowego. (orzeczenie lekarza medycyny pracy k. 16 akt ZUS)

W dacie sporządzenia spornej umowy o pracę J. R. była w czwartym miesiącu ciąży. Ojcem dziecka ubezpieczonej jest płatnik - K. F.. Zainteresowana do dnia porodu (14.09.2021 r.) nie przebywała na zwolnieniu lekarskim (okoliczności niesporne)

Zgodnie z kartą ciąży ostatnią miesięczkę zainteresowana miała 16.12.2020 r. Ciążę potwierdzono u J. R. badaniem ginekologicznym z 6.02.2021 r. w 7 tygodniu ciąży. Termin porodu wyznaczono na dzień 22.09.2021 r. (karta ciąży k. 46-49, dokumentacja medyczna k. 86-87, 116-155, 158-171)

Przed zawarciem badanej umowy z ubezpieczoną płatnik składek nie prowadził żadnej rekrutacji na stanowisko pracownika biurowego. (okoliczność niesporna)

Płatnik składek przeszkolił wstępnie zainteresowaną w zakresie bhp w dn. 12.05.2021 r. ogólnie i stanowiskowo. (karta szkolenia wstępnego bhp k. 18 akt ZUS)

Wynagrodzenie miało być wypłacane przez płatnika na rzecz zainteresowanej gotówką na koniec miesiąca. (zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04)

Płatnik składek utworzył dla zainteresowanej listy płac, na których swoimi podpisami potwierdzała wypłatę wynagrodzenia. (listy płac k. 25-29, 36 akt ZUS)

Poza zainteresowaną płatnik składek nie zatrudniał w badanym okresie żadnych innych osób na umowę o pracę. Pozostałe osoby płatnik zatrudnia na umowy zlecenia: K. G. od 9.06.2021 r. do 31.12.2021 r., K. W. od 1.09.2021 r. do 19.09.2021 r., M. B. od 1.09.2021 r. do 31.12.2021 r., każdego z w/w zleceniobiorców za wynagrodzeniem 30 zł/godz. (wykaz zatrudnionych osób k. 55, zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04)

Płatnik składek sporządził pisemny zakres obowiązków ubezpieczonej na stanowisku pracownika biurowego, zgodnie z którym należały do nich: segregowanie i obróbka dokumentów firmowych oraz typowe prace biurowe, jak kserowanie i drukowanie dokumentów. (pisemny zakres obowiązków k. 17 akt ZUS)

Ubezpieczona miała świadczyć na rzecz płatnika składek codziennie w godzinach od 8.00 do 16.00 w siedzibie jego firmy płatnika. (okoliczność niesporna, okoliczność przyznana przez J. R. e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:03:29-00:06:04)

W spornym okresie J. R. odbierała i przekazywała dokumenty dotyczące firmy płatnika monterowi urządzeń K. G., którego płatnik zatrudniał na umowę zlecenia oraz osobom z firm, które współpracowały z płatnikiem w różnych godzinach o 8.00, 13.00, 16.00, ale zdarzało się to również po godzinach pracy zainteresowanej np. o 18.00 i o 20.00.

(zeznania świadka M. R. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:34:47, zeznania świadka T. R. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:41:21, zeznania świadka K. G. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:29:38)

Zanim monter pracujący u płatnika na zlecenie - K. G. oddał zainteresowanej dokumenty wcześniej dzwonił do niej i ustalał z nią czy będzie obecna w siedzibie firmy. Dokumenty oddawał po zakończeniu swojej pracy, a urządzenia odbierał od zainteresowanej przed jej rozpoczęciem. (zeznania świadka K. G. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:29:38)

W badanym okresie tylko raz zainteresowana wyszła przed dom, aby oddać dokumenty montażowe M. R. działającej ramienia z firmy, która zleciła płatnikowi podwykonawstwo. Zazwyczaj M. R. dokumenty odbierała od płatnika albo od T. R. – ojca ubezpieczonej, którego firma zleca podwykonawstwo płatnikowi.

(zeznania świadka M. R. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:34:47, zeznania świadka T. R. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:41:21)

Nie ma żadnych dokumentów dotyczących działalności firmy płatnika, które podpisałaby zainteresowana. (okoliczność niesporna)

Monterzy wodomierzy i podzielników sami wypełniali dokumenty montażowe. Serwisant nie zaznaczał rodzaju wodomierzy w protokole. Dziennie było kilkadziesiąt danych do wprowadzenia do systemu E., co mogło zająć ok. 2 godzin.

(okoliczność niesporna, a nadto przykładowe zestawienia serwisowe k. 93-110, protokół serwisu k. 179-191, zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04)

Płatnik składek sporządził dla J. R. listy obecności, na których swoimi podpisami ubezpieczona potwierdziła swoją obecność w pracy codziennie. W badanym okresie zainteresowana w godzinach pracy u płatnika była na wizytach lekarskich. Robiła też w godzinach pracy zakupy korzystając z karty bankomatowej - także w innych miastach. Na listach obecności i w ewidencji czasu pracy wnioskodawczyni nie ma żadnej informacji o tym, ani też nie było w nich odnotowane, że zainteresowana odpracowywała później swoją nieobecność. (okoliczności niesporne, a nadto: listy obecności k. 21, 32-35 akt ZUS, okoliczność przyznana przez J. R. e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:03:29-00:06:04, elektroniczne potwierdzenie transakcji k. 40-44)

Płatnik składek nie rozliczał ubezpieczonej z wykonanych zadań i z czasu pracy. (okoliczność niesporna, a nadto okoliczność przyznana przez J. R. e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:03:29-00:06:04, zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04)

Zainteresowana urodziła dziecko siłami natury 14.09.2021 r. Termin porodu był zaplanowany, poród został wywołany. W okresie niezdolności do pracy zainteresowanej w związku urodzeniem dziecka – płatnik składek przejął obowiązki zainteresowanej oraz korzystał w tym zakresie z pomocy mamy, która przeznaczala na wprowadzenie danych z dokumentów montażowych do programu E. ok. 2 -3 godzin dziennie oraz tworzyła ogłoszenia do bloków, w których był prowadzony montaż wodomierzy i podzielników.

(zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04, zeznania świadka M. C. e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:49:59)

W dn. 25.09.2021 r. płatnik umieścił w Internecie ofertę pracy na umowę zlecenie na stanowisku pracownika biurowego w dziale wprowadzania danych za wynagrodzeniem 20-22 zł/godz. opisując tę pracę jako dorywczą, w elastycznym czasie pracy, również w weekendy.

(ogłoszenie k. 9-10, potwierdzenie opłaty k. 11-12)

Płatnik składek zatrudnił na podstawie umowy o pracę na okres próbny z dnia 15.12.2021 r. od 15.12.2021 r. do 14.03.2022 r. W. K. na stanowisku pracownika biurowego w wymiarze 1/2 etatu. W. K. wykonywał czynności biurowe przez 1 lub 2 godziny dziennie, nie robił tego codziennie. Protokoły montażowe wpisywał na laptopie, zdalnie. Oprócz tego pracował u płatnika jako pracownik serwisu w terenie. (umowa o pracę k. 14, zeznania płatnika składek e-prot. z 18.02.2022 r.: 00:21:42 w zw. z e-prot. z 12.05.2022 r. 00:19:04, zeznania świadka W. K. e-prot. z 18.03.2022 r.: 00:54:26, wykaz zatrudnionych osób k. 55)

Płatnik składek w 2021 r. osiągnął ze swojej działalności przychód 291294,95 zł. (zestawienie przychodów k. 54)

Płatnik składek zgłosił zainteresowaną do pracowniczych ubezpieczeń społecznych od 12.05.2021 r. i złożył za nią imienne raporty o miesięcznych składkach, w których wskazał podstawę wymiaru składek, a także wykazał przerwę od 14.09.2021 r. do 31.10.2021 r. (okoliczność niesporna)

J. R. złożyła wniosek o zasiłek macierzyński za okres od 14.09.2021 r. do 12.09.2022 r. (okoliczność niesporna).

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie powołanych dokumentów, a także częściowo zeznań płatnika i świadków, a mianowicie w takim tylko zakresie w jakim wzajemnie ze sobą i z dostępnymi dokumentami korelowały, pozwalając na przyjęcie spójnej, logicznej wersji wydarzeń.

Sąd zważył, że zainteresowana nie złożyła w n/n sprawie zeznań, a jedynie została informacyjnie przesłuchana. Należy podkreślić, że zainteresowana została wezwana na rozprawę 12.05.2022 r. pod rygorem pominięcia dowodu z jej zeznań, a zatem znała konsekwencji swojej nieobecności, a mimo to nie wносиła o odroczenie rozprawy z uwagi na to, że nie może stawić się w wyznaczonym dniu w sądzie. Nie wnosił o to również pełnomocnik płatnika. Sąd uznał, że mimo braku dowodu z zeznań zainteresowanej istotne dla sprawy fakty zostały przez nią jako i przez płatnika przyznane, a zatem nie wymagały dowodzenia, a w szczególności: okoliczność, że zainteresowana miała wykonywać pracę w mieszkaniu, w którym mieszka razem z płatnikiem, w godzinach pracy była na wizytach lekarskich oraz robiła zakupy (również w innych miastach np. 5.07.2021 r. w S., a 10.07.2021 r. w W. zgodnie z elektronicznym zestawieniem transakcji kartą bankomatową), płatnik nie prowadził ewidencji czasu pracy, w której odnotowane byłyby godziny wyjścia w trakcie pracy i fakt odrobienia nieobecności, płatnik nie rozliczał na bieżąco pracy zainteresowanej.

W sprawie brak jest jakichkolwiek wiarygodnych dowodów na to, że zainteresowana faktycznie przez 8 godzin dziennie wykonywała umówioną pracę. W szczególności nie ma żadnych dokumentów podpisanych przez zainteresowaną dotyczących działalności firmy płatnika, a złożone zestawienia w wykonane w programie E. nie noszą żadnych znamion pozwalających na ustalenie, że to właśnie zainteresowana a nie ktoś inny je wykonał. Świadkowie zaś zeznali, że zdarzało się, że zainteresowana odbierała od nich dokumenty, ale na tej podstawie nie można ustalić, że wykonywała to jako pracownik płatnika ponieważ zdarzało się to także po godzinach pracy np. o godz. 18.00 czy nawet 20.00, a nadto nie można tej okoliczności oceniać w oderwaniu do tego, że siedzibą firmy było mieszkanie płatnika i zainteresowanej, a zatem mogła odebrać te dokumenty jedynie przy okazji.

Nie ma też przekonujących dowodów na to, że istniała w firmie płatnika uzasadniona ekonomicznie i gospodarczo potrzeba utworzenia stanowiska pracownika biurowego w pełnym wymiarze czasu pracy, skoro w okresie nieobecności wnioskodawczyni obowiązki związane z wprowadzaniem danych do programu E. zajmowały mamie płatnika ok. 2 godzin dziennie, a od 15.12.2021 r. płatnik zatrudnił na stanowisku pracownika W. K. na 1/2 etatu, a on sam zeznał, że wykonuje te czynności ok. 2 godzin dziennie, ale nie każdego dnia, również zdalnie, choć stara się robić to na bieżąco.

Wersja strony odwołującej, że zainteresowana miała pozostawać w gotowości do świadczenia pracy jest niewiarygodna, gdyż płatnik nie wskazał żadnych innych zadań pracowniczych zainteresowanej poza czynnościami dotyczącymi wprowadzania danych montażowych do programu i drukowania ogłoszeń o montażu w bloku, co z zeznań świadków nie wymagało pracy w pełnym wymiarze czasu pracy. Świadek K. G. zeznał, że najpierw dzwonił aby upewnić się czy zainteresowana będzie w mieszkaniu, gdy chciał jej oddać dokumenty montażowe. Sama zainteresowana przyznała, że w godzinach pracy robiła zakupy.

Z okoliczności przyznanych przez zainteresowaną wynika, że nie była rozliczana na bieżąco z zadań pracowniczych i z czasu pracy przez płatnika. Z przesłuchania płatnika nie wynika, że na bieżąco kierował i rozliczał z obowiązków pracowniczych zainteresowaną.

Sąd uznał, że wszystkie istotne w sprawie okoliczności zostały ustalone i dalsze prowadzenie postępowania w zakresie wykonywania w godzinach pracy zainteresowanej zakupów, która to okoliczność została przyznana i nie wymaga dowodu, prowadziłoby jedynie do przewlekłości postępowania. W związku z tym wnioski dowodowe pełnomocnika pozwanego w tym zakresie Sąd oddalił na podstawie art. 235 [2] 2 pkt 5 k.p.c.

Stworzenie dokumentacji osobowej wnioskodawczyni miało jedynie, zdaniem Sądu, uprawdopodobnić świadczenie pracy. Dokumentacja kadrowa potwierdza jedynie fakt formalnego jej sporządzenia, lecz nie jest dowodem faktycznego istnienia pomiędzy stronami stosunku pracy. Do ustalenia, że doszło do powstania między stronami stosunku pracy nie jest bowiem wystarczające spełnienie warunków formalnych zatrudnienia, a konieczne jest ustalenie, że strony miały zamiar wykonywać obowiązki stron stosunku pracy, wynikające z umowy o pracę i to czyniły – a na to brak jest wiarygodnych dowodów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie podlega oddaleniu.

Sąd zważył, że zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1 i art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm.), pracownicy, to jest osoby pozostające w stosunku pracy, podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

Stosownie do treści art. 1 ust 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. (Dz.U. z 2020 r. poz. 870) osobom tym, w razie choroby lub macierzyństwa, przysługują świadczenia pieniężne na warunkach i w wysokości określonych ustawą.

W myśl art. 4 w ust 1 i 2 ustawy zasiłkowej ubezpieczony podlegający obowiązkowo ubezpieczeniu nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie 30 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego.

O uznaniu stosunku łączącego dwie osoby za stosunek pracy rozstrzygają przepisy prawa pracy.

Według art. 22 §1 kodeks pracy, przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

Do cech pojęciowych pracy stanowiącej przedmiot zobowiązania pracownika w ramach stosunku pracy należą osobiste i odpłatne jej wykonywanie w warunkach podporządkowania. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury stosunek ubezpieczeniowy jest następczy wobec stosunku pracy i powstaje tylko wówczas, gdy stosunek pracy jest realizowany. Jeżeli stosunek pracy nie powstał bądź też nie jest realizowany, wówczas nie powstaje stosunek ubezpieczeniowy, nawet jeśli jest odprowadzana składka na ubezpieczenie społeczne (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 17 stycznia 2006 r., III AUa 433/2005, Wspólnota (...)). Podleganie pracownikemu tytułowi ubezpieczenia społecznego jest uwarunkowane nie tyle opłacaniem składek ubezpieczeniowych, ile legitymowaniem się statusem pracownika rzeczywiście świadczącego pracę w ramach ważnego stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 18 października 2005 r., II UK 43/05, OSNAPiUS rok 2006/15 – 16/251).

Należy podkreślić, że nawiązanie stosunku pracy skutkuje równolegle powstaniem stosunku ubezpieczenia. Obydwa te stosunki prawne, jakkolwiek mają inne cele, to wzajemnie się uzupełniają i zabezpieczają pracownika materialnie: pierwszy - na bieżąco, gdyż świadcząc pracę otrzymuje wynagrodzenie, drugi - na przyszłość, tj. na wypadek ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego, najczęściej zdarzeń losowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 28 czerwca 2016 r., III AUa 320/16, LEX nr 2137139). Stosunek ubezpieczenia społecznego jest zatem wtórny wobec stosunku pracy w tym znaczeniu, że pracownicze ubezpieczenie społeczne nie może istnieć bez stosunku pracy. Nawiązanie stosunku ubezpieczeniowego może odnosić się wyłącznie do ważnego stosunku pracy, a więc takiego, który stanowi wyraz woli obu stron realizowania celów, którym umowa o pracę ma służyć. Dlatego ocena ważności umowy o pracę może i powinna być dokonywana także z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych.

W systemie ubezpieczeń społecznych istnieje przy tym mocniejsza niż w prawie pracy bariera działania w ramach prawa, oparta na wymagającym ochronie interesie publicznym i zasadzie solidarności ubezpieczonych. Realizacja tych celów jest możliwa m.in. wskutek kompetencji kontrolnych organu rentowego, wynikających wprost z art. 86 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który przewiduje, że ZUS upoważniony jest do kontroli

wykonywania przez płatników składek zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń. Kontrola ta obejmuje m.in. zgłoszenie do ubezpieczenia. Oznacza to przyznanie organowi rentowemu kompetencji do badania tytułu zawarcia umowy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może więc ustalać stosunek ubezpieczenia społecznego na określonych w ustawie warunkach, będąc niezwiązanym nieważną czynnością prawną, bądź też całkowicie ją negować (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 338). Zakład może kwestionować ważność umowy o pracę jako zawartej dla pozorów (art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.) bądź też jako sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa (art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p.).

W przedmiotowej sprawie organ rentowy stanął na stanowisku, że umowa o pracę zawarta między ubezpieczoną a płatnikiem składek jest nieważna, bowiem została zawarta dla pozorów.

Sąd zważył zatem, że zgodnie z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów.

Z czynnością prawną pozorną mamy do czynienia wówczas, gdy występują, łącznie, następujące warunki: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozorów, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów, czyli być aktywnym uczestnikiem stanu pozorności. Pierwsza i zasadnicza cecha czynności pozornej wyraża się brakiem zamiaru wywołania skutków prawnych, jakie prawo łączy z tego typu i treścią złożonego oświadczenia. Jest to zatem z góry świadoma sprzeczność między oświadczonymi a prawdziwymi zamiarami stron, czyli upozorowanie stron na zewnątrz i wytworzenie przeświadczenia dla określonego kręgu (otoczenia), nie wyłączając organów władzy publicznej, że czynność o określonej treści została skutecznie dokonana. Jednakże zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, wyrażonym w wyroku z 14 marca 2001 r. (III UKN 258/00, OSNAP 2002/21/527), nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował. Nie wyklucza to rozważenia, czy w konkretnym przypadku zawarcie umowy zmierzało do obejścia prawa (art. 58 §1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

O czynności prawnej mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana. Nie jest natomiast obejściem prawa dokonanie czynności prawnej w celu osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego, chorobowego i wypadkowego, podjęcie zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia nie może być kwalifikowane jako obejście prawa.

W sytuacji, gdy wolą stron zawierających umowę było faktyczne nawiązanie stosunku pracy i doszło do świadczenia pracy za wynagrodzeniem, sama świadomość jednej ze stron umowy, a nawet obu stron, co do wystąpienia w przyszłości zdarzenia uprawniającego do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, nie daje podstawy do uznania, że umowa miała na celu obejście prawa (wyrok SN z 2 lipca 2008 r., II UK 334/07, L.).

Sąd Okręgowy w całości podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 24 lutego 2010 r. w sprawie II UK 204/09 (Lex nr 590241), że o tym czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p.

Istotne więc jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych.

W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 21 maja 2010 r. w sprawie I UK 43/10 (Lex nr 619658) można wyczytać, że umowa o pracę jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik

nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, że nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy.

Także w wyroku Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2010 r. w sprawie I UK 74/10 (Lex nr 653664) stwierdzono zaś, że podstawą ubezpieczenia społecznego jest rzeczywiste zatrudnienie, a nie sama umowa o pracę (art. 22 k.p., art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 13 pkt 1 w/w ustawy). Umowa o pracę nie jest czynnością wyłącznie kauzalną, gdyż w zatrudnieniu pracowniczym chodzi o wykonywanie pracy. Brak pracy podważa sens istnienia umowy o pracę. Innymi słowy, jej formalna strona, nawet połączona ze zgłoszeniem do ubezpieczenia społecznego, nie stanowi podstawy takiego ubezpieczenia.

Z powyższego jednoznacznie wynika, że motywacja skłaniająca do zawarcia umowy o pracę nie ma znaczenia dla jej ważności - ale jedynie przy tym założeniu, że nastąpiło rzeczywiste jej świadczenia zgodnie z warunkami określonymi w art. 22 § 1 k.p.

Tym samym nie można byłoby czynić zarzutów ubezpieczonej, że zawarła umowę o pracę jedynie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych, pod tym wyłącznie warunkiem, że na podstawie kwestionowanej umowy realizowałyaby zatrudnienie o cechach pracowniczych.

Ważność stosunku pracy zależy przede wszystkim od tego, czy oświadczenia woli zawarte w umowie o pracę wolne są od wad, powodujących ich nieważność bądź bezskuteczność. Na istnienie ważnego stosunku pracy składa się złożenie oświadczeń w przedmiocie zawarcia umowy o pracę, zamiar stron oraz faktyczne wykonywanie określonej w umowie pracy.

Podkreślenia też wymaga, że potrzeba uzyskania ochrony gwarantowanej pracowniczym ubezpieczeniem społecznym stanowi legalny cel zawierania umów o pracę, skorzystanie z takiej ochrony może być nawet głównym motywem nawiązania stosunku pracy. Dążenie kobiety ciężarnej do uzyskania takiej ochrony w żadnym razie nie jest sprzeczne z prawem. Przeciwnie, jest to zachowanie rozsądne i uzasadnione zarówno z osobistego, jak i społecznego punktu widzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 192, z 6 lutego 2006 r., III UK 156/05, LEX nr 272549).

Wymogiem jest jednak podjęcie i rzeczywiste wykonywanie pracy, którą prawo dopuszcza dla kobiet w ciąży ze względu na prawną ochronę stanu ciąży.

Zainteresowana co prawda miała orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do wykonywania pracy pracownika biurowego w firmie płatnika, jednakże zdaniem Sądu nie ma żadnych przekonujących dowodów na to, że rzeczywiście wykonywała taką pracę i że robiła w pełnym wymiarze czasu pracy, a płatnik na bieżąco kierował i nadzorował wykonywanie pracy przez ubezpieczoną. Nie ma żadnych dokumentów podpisanych przez ubezpieczoną, płatnik nie rozliczał zainteresowanej z czasu pracy, ani nie prowadził jej ewidencji, ubezpieczona w godzinach pracy jak sama przyznała była na wizytach lekarskich i robiła zakupy. Trudno uznać, że pozostawała w gotowości do pracy skoro K. G. zeznał, że musiał upewnić się czy zainteresowana będzie w mieszkaniu, gdy chciał jej oddać dokumenty montażowe. Ubezpieczona odbierała co prawda dokumenty dotyczące firmy płatnika, ale nawet z zeznań świadków wynika, że robiła to w różnych godzinach – także po godzinach pracy bo o 18.00 czy o 20.00. Należy pamiętać, że miejscem świadczenia pracy było mieszkanie ubezpieczonej, a zatem odebranie przez nią dokumentów nie musiało być związane z zatrudnieniem. Poza tym wprowadzanie danych z dokumentów montażowych do programu E. nie wymagało od ubezpieczonej pracy w pełnym wymiarze, bo w czasie jej niezdolności do pracy mama płatnika a później W. K. przeznaczali na to co najwyżej ok. 2-3 godzin. Sąd zważył również, że dokumenty montażowe wypełniali sami serwisanci, a nadto ilość danych do sprawdzenia i wprowadzenia do systemu nie uzasadnia zatrudnienia ubezpieczonej w pełnym wymiarze, niezależnie od tego, że nie ma żadnych dowodów na to, że faktycznie ona wprowadzała te dane. Poza tym Sąd zważył, że nawet sam płatnik w ofercie pracy wskazał, że jest to praca dorywcza. Również fakt, że wypłata wynagrodzenia miała mieć miejsce w gotówce a nie przelewem na konto bankowe ubezpieczonej wyklucza obiektywne ustalenie czy rzeczywiście tak było.

Brak wiarygodnych dowodów na świadczenie pracy przez zainteresowaną oraz na wykonywanie jej w reżimie podporządkowania pracowniczego, tj. w podległości służbowej co do miejsca i czasu jej wykonywania, brak bieżącej kontroli i nadzoru nad wykonywaniem jakości i ilości powierzonej pracy ubezpieczonej i czasem jej pracy ze strony płatnika, wyklucza przyjęcie, że strony łączył prawdziwy stosunek pracy.

W ocenie Sądu ustalone w sprawie okoliczności wskazują, że celem podjętych przez płatnika i ubezpieczoną działań było wyłącznie uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Celem działania stron nie było, bowiem świadczenie pracy w ramach stosunku pracy i uzyskiwanie z tego tytułu wynagrodzenia, a jedynie osiągnięcie innych korzyści, które prawo wiąże z istnieniem stosunku pracy. Tymczasem, głównym celem zawarcia umowy o pracę winno być nawiązanie stosunku pracy, a jedynie rezultatem i pośrednim celem zatrudnienia jest uzyskanie wskazanych korzyści. W ocenie Sądu na gruncie rozpoznawanej sprawy strony umowy musiały mieć świadomość tego, że umowa nie będzie ich obowiązywać, a ich ewentualne zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne będą krótkotrwałe. Nawiązanie stosunku pracy, którego elementami są zobowiązanie się pracownika do wykonywania pracy i zobowiązanie pracodawcy do wypłacania wynagrodzenia, nie było rzeczywistym celem stron. Stronom chodziło o uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego i temu celowi podporządkowały skonstruowanie określonej sytuacji prawnej, a umowa o pracę stanowić miała przede wszystkim narzędzie do realizacji tych celów. Fikcyjne, czyli tylko pozorne zawarcie umowy o pracę nie mogło stanowić zaś podstawy do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami pracowników.

W efekcie wszystkich powyższych rozważań w rozpatrywanym przypadku Sąd Okręgowy ustalił, że umowę o pracę z dnia 12.05.2021 r. cechowała pozorność bezwzględna, gdyż strony jedynie upozorowały istnienie zatrudnienia, o czym świadczy szereg okoliczności związanych z zawarciem umowy, a przede wszystkim brak miarodajnych dowodów świadczenia umówionej pracy i wykonywanie jej w reżimie pracowniczym.

Wobec powyższego Sąd uznał, że zaskarżona decyzja odpowiada prawu i na podstawie art.477¹⁴§1 k.p.c. oddalił odwołanie.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z §9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

A.P.